

Mács József köszöntése Bátkában

Mács József április 18-án töltötte be 85. életévét.

Gömöri látogatása előtt A Hírek.sk-nak nyilatkozott:

Elmondta, hogy nemrég a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagjaként, feleségével együtt részt vett a tagozat tavaszi irodalmi gáláján.

„Meglépődtem azon, hogy az est során **Kubik Anna** színésznő részletet olvasott fel a Szélfúvásban című regényemből. Régi ismerősöm, és csodálatosan tolmácsolta a gondolataimat. Elárulta, hogy nagyon tetszett neki a részlet, kérte, hogy küldjek neki egy tiszteletpéldányt a könyvből. Örömmel teszek eleget a kérésének. Mindig szívesen utaztam Budapestre, a Magyar Művészeti Akadémia találkozóira, de egészségügyi okokból lassacskán fel kell hagynom ezzel. Egyszer még el szeretnék menni, hogy közöljem a távolmaradásaim okát, mert a többiek nem értik, hogy az irodalmi tagozat egyik leghűségesebb tagjaként mostanában miért akadoznak a látogatásaim” – szövegezte távolmaradása okáról Mács József, a felvidéki magyarság sorskérdéseinek, kiszolgáltatottságunknak hiteles krónikása, akit írói munkásságáért a többi között a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjével (2011), a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjével (2014), a Magyar Művészeti Akadémia nívódíjával (2015) is kitüntettek. Számára, a lélekben örökké bátkai magyar író számára a legnagyobb megtiszteltetést talán a jövőben mégis az jelentheti, ha szülőfaluja magyar iskolájának majd sikerül felvennie és viselnie a nevét...”

Itthon, szűkebb pátriájában, az övével szeretett volna ünnepelni. Erről ezt mondta:

„Nagyon jó érzéssel készülök a hétvégi bátkai ünnepségre, hiszen örülök, hogy szeretettel gondolnak rám. Egyúttal a rejtett szomorúsággal is terveztem ezt az utat, hogy talán most utoljára té-

rek majd haza a szülőfalumba, amelyhez az egész Gömörországgal együtt mindig nagyon ragaszkodtam. Ilyen életkorban már tudatosítani kell azt, hogy bármikor üthet az utolsó óráim.”

Bátka község önkormányzata, a Csemadok helyi szervezete, az egyházközség és az alapiskola vezetősége kétnapos születésnap programot rendezett az író tiszteletére.

Az emlékoszlop • Homoly Erzsébet felvétele

Koszorúzásra készülve. Elöl: Mács József és Hencz Péter polgármester, mögöttük Nagy Ákos Róbert gömöri esperes, Szesztay Ádám, Magyarország kassai főkonzulja feleségével, jobbra Duray Miklós. A háttérben Duray Éva és Sebők Valéria • Homoly Erzsébet felvétele

Boráros Imrének Gyurán Ágnes köszönte meg az előadást
Homoly Erzsébet felvétele

Szesztay Ádám, Magyarország kassai főkonzulja köszönti az
Ünnepeltet • Homoly Erzsébet felvétele

Mács József jobbján a felesége, balján Medvigy Endre
Nagy Gábor felvétele

Az ünnepelő gyülekezet egy része • Nagy Gábor felvétele

Erdélyi Géza köszönti az Ünnepeltet • Nagy Gábor felvétele

Az író életútját Sebők Valéria ismertette
Homoly Erzsébet felvétele

A bártkai nyugdíjasok énekkara • Homoly Erzsébet felvétele

A radnóti iskola részéről Kovács Ágnes és Szabó Rózsika
köszöntötte az Ünnepeltet • Gyurán Ágnes felvétele

Az ünnepelő gyülekezet • Gyurán Ágnes felvétele

A Jubiláns családja körében. Balról: Kövesdi Károly, Kövesdiné Mács Tünde, Mács József és neje, Mács Ildikó. Mögöttük: Auxt Ferenc és Boros Zoltán • Homoly Erzsébet felvétele

A bátkai pedagógusok énekkara • Homoly Erzsébet felvétele

Hencz Péter • Homoly Erzsébet felvétele

B. Kovács István • Homoly Erzsébet felvétele

Méltó kezdésnek bizonyult **Boráros Imre** monodrámája, melyet először adott elő Gömörben. A Kossuth-díjas színművészt, a komáromi *Jókai Színház* örökös tagját a *Szélfúvásban* és a *Bolondok hajóján* c. regény főhősei ihlették. A darab a II. világháború utáni Csehszlovákiában, egy magyar faluban játszódik. A kiragadott részletekből, ahogyan **Medvigy Endre** irodalomtörténész írja, a határokkal tagolt, múltjától megfosztott, nemzeti tudatában meggyengített magyarság meghasonlásának víziója sejlett fel.

Szesztay Ádám, Magyarország kassai főkonzulja felidézte pozsonyi éveit, amikor sokat találkozott Mács Józseffel. „*Mintha nem is telt volna el közben bő egy év-*

tized. Nagyon jó volt viszontlátni egymást. Nagyon jó emlékezni” – nyilatkozta. Köszöntőjében kifejtette, hogy nagyra becsüli Mács Józsefet és nemzedékét. „*Egy teljesen reménytelen helyzetből tudták talpra állítani a magyarságot, hiszen a hontalanság éveit követően újra kellett szervezni a felvidéki magyar életet. Ennek nagyon fontos része volt az irodalom is*” – mondta. Hozzátette, Mács József műveiből azt is megtanulhattuk, hogy milyen jelentős forrást jelentett az előző nemzedék eredményeinek a figyelemmel követése, feldolgozása. „*Ez azért is lényeges, mert a mi nemzedékünknek is ezt kell tennie. Köszönjük, hogy tudunk meríteni abból az örökségből, amit a mi nemzedékünkre hagytatok*”.

Duray Miklós emlékeztetett, hogy Mács József műveiben az emberi szó erejével minél teljesebben ábrázolta a felvidéki magyar életet, a hétköznapi emberek magatartását. „*A felvidéki magyarság az elmúlt száz évben már nagyon sok íróembert adott, de nagyon kevés olyat, aki a valós életet ábrázolta, s a mélységből, a mindennapi életből táplálkozott. Mács József regényei ilyenek*” – nyilatkozta.

A születésnap nyitóünnepséget a község dísztermében sokan megtisztelték.

Az első nap záróaktusaként a vendégek közösen, **Hencz Péter** polgármesterrel megkoszorúzták a község háza előtt álló, a millennium alkalmából felállított kopjafát, melyre Mács József *Öröködbe, uram* című regényének lelki alapjául szolgáló 79. zsoltár szavait vették.

A műsort **Gyurán Ágnes** vezette.

Másnap 10.30 órától ünnepi istentisztelet keretében köszöntték az ünnepeltet a református templomban. Az Mács Józsefet **Erdélyi Géza** nyugalmazott püspök, **Nagy Ákos Róbert**, gömöri esperes, **Boros István** bátki lelkész köszöntötte.

A szeretetvendégségen **Bettes István** versének felolvasásával köszöntötte a jubiláló íróársat.

Délután a községi hivatal dísztermében folytatódott az ünnepi rendezvény.

Az író életútját **Sebők Valéria** ismertette. **Hencz Péter** polgármester, érdekességként, elmondta, hogy jelenleg ők élnek az '50-es években épített Mács-portán. A köszöntő szervezetek, intézmények közül nem hiányzott a *Rákóczi Szövetség*, a *Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége*, a *Tompa Mihály Református Gimnázium*, a *Csemadok Rimaszombati Területi Választmánya* és *Bátkai Alapszervezete*, a *Bátkai Alapiskola* és a *Magyar Község Pártja* sem. A *Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület* képviselőjében **B. Kovács István** szólt. A Balog-völgyi oktatási intézmények sajátos módon köszöntötték az írókat. A **Gál Sándor** által készített dokumentumfilmben az író egyik regényének lapjai elevenedtek meg – a szereplők pedig a Balog-völgyi iskolásgyerekek voltak.*

*Az összefoglaló a Hírek.sk és a Felvidék.ma (Homoly Erzsébet) hírportálok anyagának felhasználásával készült.

(szerk.)

Köszöntő és méltatás – két tételben

Liszka József 60 éves.
Isten éltesse!

Az Ünnepelet a Fórum Intézet komáromi Etnológiai Központjának az igazgatója, a komáromi Selye János Egyetem Tanárképző Karának tanára.

Az érsekújvári múzeumban kezdte a pályáját régészmuzeológusként, majd a komáromi Dunamenti Múzeumban, néprajzkutatóként folytatta. Ő volt az immár néhai Csehszlovákiai (majd: Szlovákiai) Magyar Néprajzi Társaság lelke. Ezeknek a „lelkes” éveknél a történetét, a szlovákiai magyar néprajzi tudományosság megeremtésére tett erőfeszítéseket mutatja be a *Tudománynak kezdetéről* (1998) c. könyvecskéje.

Folyamatos az érdeklődése a tudomány-, illetve kutatástörténet iránt. Ennek eredményeként közölt bibliográfiákat (*Bibliografia etnografie a folkloristiky maďarskej národnosti na Slovensku. Od začiatku 19. storočia do konca roku 1986. A szlovákiai magyar nemzetiség etnográfiai és folklorisztikai bibliográfiája /1988/, A szlovákiai Kisalföld néprajzának válogatott bibliográfiája /1995/*), összegezte a két világháború közötti időszak eredményeit (*Magyar néprajzi kutatások Szlovákiában. 1918–1938 /1990/*), közreadta két képzőművész rajzait (Thain János–Tichy Kálmán: *Kisalföldi és gömöri népi építészet /1991/*), kísérő tanulmányt írt és jegyzeteket készített a *Nyitra vidéki népballadák Arany A. László hagyatékából* (2009) c. kötetbe, ismertette a tárgyi emlékegyet őrző múzeumokat, tájházakat, néprajzi gyűjteményeket Dél-Szlovákiában (*Őrei a múltnak /1994/*).

Több munkát is szentelt a szakrális kisemlékeknek (*Szent képek tisztelete /1995/*, *Állítatott keresztényi buzgóságból /2000/*, *Szagrális kisemlékeink /2006 – L. Juhász Ilonával közösen/*, *És az ige testté lőn... /2007/*, *Szent Háromság egy Isten dicsőségére /2015/*).

Egy-egy könyvecskében mutatta be azt a felvidéki hagyományt, amely két jeles történelmi személyiségünkhöz kötődik (*Kossuth Lajos és az 1848/49-es szabadságharc emléke a szlovákiai magyar szájhagyományban /2002/*, *Sötét éjben fényes csillagunk... II. Rákóczi Ferenc és a kuruc kor emlékezete a szlovákiai magyar tájak néphagyományában /2004/*).

Érdeklődésének elsődleges földrajzi kerete a tágabb szülőföld, a Kisalföld, illetve Duna-mente: *A Fejezetek a szlovákiai Kisalföld néprajzából* (1992), *Ne csak szeresd, ismerd is szülőföldedet. Dolgozatok Kürt község néprajzából* (1994), *Két Duna keríti... Tanulmányok a Csallóköz néprajzához* (2005), *Tündérrózsa. Csallóközi mondák és anekdoták* (2007), *Emberök, ünnepek, hétköznapok. Kőbölkiút a 20. század első felében a korabeli fotográfiák tükrében* (2014).

A népi kultúra határait, tartalmát vizsgálja a *Populáris kultúra* (2010) és az *Átmenetek. Folklor és nem-folklor határán* (2013) c. műveiben.

Az *Ágas-bogas fa. Néprajzi ismeretek alapfokon* c. munkája eddig 4 kiadásban jelent meg. Később, a Selye János Egyetem tanáraként készítette el a *Bevezetés a néprajzba. A magyar néprajz /európai etnológia alapjai* (2006) és a *Bevezetés a folklorisztikába. Szöveges folklor* (2011) c. műveit.

Az Ünnepelet fő műve *A szlovákiai magyarok néprajza* (2002), amely megjelent szlovák és német nyelven is.

Naplójegyzeteit *Termékeny homályban* (2006), illetve *Úton lenni* (2007) címen rendezte sajtó alá.

Liszka József számos elismerést mondhat a magáénak. Legutóbb a Magyar Néprajzi Társaság közgyűlésén vehette át a *Pro Ethnographia Minoritatum* elnevezésű emlékérmét.

Az Ünnepelet sok szállal kötődik Gömörhöz, idézett műveiben gazdag tárházát találjuk a gömöri vonatkozásoknak.

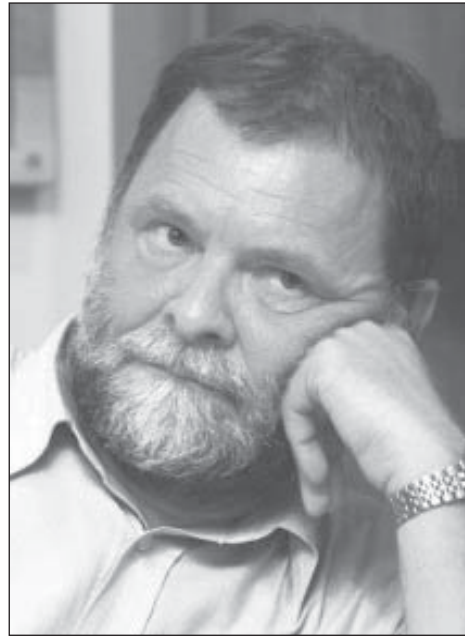
Gömörből való élete párja, **Juhász Ilona**, aki a közműltban, a szímői *Jedlik Anyos Társaságtól* átvehette a *Jedlik Anyos Díjat*.

Juhász Ilona rudnai születésű. A rozsnói gimnáziumban érettségizett 1979-ben, majd 1981-ben Pozsonyban, a könyvtárosi szakközépiskola keretében működő kétéves népművelési felépítményi iskolában szakérettségizett. 1981 és 1985 között a *Gömörhorkai Cellulóz és Papírgyár* üzemi klubjának, 1985-ben és 1986-ban a pelsőci könyvtárnak volt a munkatársa. Innen került a *Csemadok Rozsnói Járási Bizottságához*, amelynek 1986 és 1990 között volt a szakelődője.

A Díjazott 1990-ben elkerült a szülőföldjéről. Innentől kezdve szakmai munkássága szinte elválaszthatatlanul összefonódik a férje és munkatársa, Liszka József tevékenységével.

Az immáron L. Juhász Ilona 1990-től 1994-ig az *Érsekújvári Honismereti Múzeumban*, majd 1997-ig a komáromi *Duna Menti Múzeum Magyar Nemzetiségi Osztályán* dolgozott, dokumentátorként. Mindeközben, 1991-től 1999-ig a *Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság* titkári teendőit is végezte. Technikai munkatársa, majd társszerkesztője volt a társaság *Hírharang* című tájékoztató füzetének, valamint az *Utánpótlás* és az *Adattári Közlemények* című kiadványoknak. 1997-től lett a *Fórum Kisebbségkutató Intézet* keretében létrehozott komáromi Etnológiai Központnak a munkatársa. 2004-ben a *Debreceni Egyetemen* elvégezte a néprajz szakot és 2006-ban ugyanitt doktorált.

Az L. Juhász Ilona nevéhez fűződik az 1998 és 2003 között 6 kötetben megjelent szlovákiai magyar néprajzi bibliográfia, amely az 1987-től 2002-ig terjedő időszak termését tartalmazza. Ennek folytatásaként, illetve kiegészítéseként, részint az ő, részint a Liszka József jóvoltából, folyamatosan készül a Fórum Kisebbségkutató Intézet komáromi Etnológiai Központjában az az átfogó szlovákiai

magyar néprajzi bibliográfia, amely 1819-től napjainkig kívánja bemutatni a vonatkozó néprajzi / etnológiai / kulturális antropológiai irodalmat. Az anyag a szlovákiai magyar adatbankban érhető el.

A dokumentátori szemlélet későbbi pályáján is érvényesült, mintegy példázva a jól ismert mondást, miszerint nagy ívűnek szánt koncepciók omolhatnak idővel össze, de a pontos adatközlés nem avul el soha! Ennek meggyőző bizonyosságát látom a rudnai temetkezési szokásokról, a kopjafákról, mint a szimbolikus térfoglalás eszközeiről, a szakrális kisémlékekről, a világháborús emlékjelekről, a haláljelekről és halálhelyjelekről, a holokauszt emlékjeleiről, vagy a Felvidékre menekült erdélyiekről írott munkájában is.

L. Juhász Ilona sajátos felfogását, egyedi szemléletmódját igen jól jellemzi a nem szokványos forráscsoportok (hírlapi cikkek, világháló...) felhasználása. Ennek részletes kifejtését Liszka Józseftől olvashatjuk a Díjazott *Rítusok, jelek, szimbólumok* c. kötetének utószavában. Felfogás dolga, hol húzható meg egy-egy tudományszak határa. Az erdélyi menekültekről, Károly király gyermeknyaralattási akcióiról, vagy éppen a rövid haj (bubifrizura) fogadtatásáról szóló dolgozata aligha sorolható a hagyományos néprajz körébe... L. Juhász Ilona azonban a dolgot magát nézi, s nem zavartatja magát, hogy azt kik s melyik skatulában szeretnék elhelyezni – így is van ez rendjén.

Az utóbbi csaknem másfél évtized alatt 8 kötetet tett le az asztalunkra, amihez további tanulmányok, közlések garmada társul. Elismerésre méltó teljesítmény! Eszébe jut a laudátornak a jeles gömöri történész, Forgon Mihály esete. Az utóbbi alig volt 24 éves, amikor 1909-ben megjelent máig alapműnek számító családtörténeti monográfiája. Akadt kritikusa, aki, egyebek közt, azon akadt ki, hogyan lehetséges, hogy valaki ilyen fiatalon erre képes legyen, „hiszen egy napban neki is csak huszonnégy óra jutott”. A megtámadottnak kollégája sietett a védelmére, ezekkel

a szavakkal: „Annyi bizonyos, hogy dr. Forgon Mihály nem agarászással és alsózással töltötte életének eddigi szabad idejét.”

L. Juhász Ilonát sem fenyegette az unalom. Agarászás és alsózás helyett ott volt / van a család. Őt, szerencsére, nem támadták Forgonhoz hasonlóan. Ellenkezőleg, jó szívvel fogalmazhatok így: szakmai pályáján sikert sikerre halmoz, amit az elismerések is jeleznek. A *Magyar Néprajzi Társaságnak* 2007-től külföldi levelező tagja, a *Komáromi Zsidó Hitközség Kehila Haver Díját* 2009-ben vehette át, a Magyar Néprajzi Társaság 2011-ben a *Győrffy István Emlékéremet* adományozta neki, 2013-ban pedig megkapta az MTA *Arany János Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény Díját*, a *Magyar Szemiotikai Társaság* pedig – a jeltudományban végzett munkássága elismeréseként – a *Neveitek e márványlapon* című monográfiájáért a *Jelismervény* elnevezésű díjában részesítette.

Pályám korai szakaszában szoros emberi-szakmai kapcsolatban voltam Liszka Józseffel, amelynek a kezdetei a közös budapesti egyetemi évekre nyúlnak vissza. 1990 után, immáron hármunk kapcsolata nem korlátozódott kizárólag a szakmai ügyekre, de kiterjedt a közéletre is, kivált a mečiari országlás idején. Az említett időszak megpróbáltatásait aligha sorolhatja bármelyikünk is élete szép emlékei közé. Később, miután megvítuk – és elbuktuk – a szlovákiai magyar múzeumért vívott nemes harcot, az én pályám más irányba fordult...

Kívánunk a Jubilánsnak és a Díjazottnak jó egészséget, további töretlen munkakedvet.*

B. Kovács István

* Az L. Juhász Ilonát érintő szövegrész a Díjátadón elhangzott laudáció felhasználásával készült.

D. Kovács Józsefre emlékezve

2016. április 20-án, életének 52. évében elhunyt D. Kovács József újságíró, a Pátria Rádió szerkesztő-műsorvezetője.

Dobfeneken látta meg a napvilágot 1964. október 9-én. Az alapiskolát Almágyban végezte, a *Füleki Gimnázium*ban érettségizett, majd Pozsonyban, a *Komenský Egyetem Bölcsészettudományi Karán* szerzett újságírói diplomát.

Újságírói pályáját az *Új Ifjúság* (később: *IFI*) szerkesztőjeként kezdte 1987-ben, 1991–1999 között a hetilap főszerkesztője volt. Amikor 1999-ben *Mai Lap* néven kísérlet történt egy másik magyar nyelvű napilap létesítésére, ő vállalta a vezető szerkesztői feladatot. A lap megszűnését követően (2000-tól) a *Pátria Rádió* szerkesztő-műsorvezetője lett, egy ideig főszerkesztő-helyettesi poszton. Évekig volt a *Szabad Újság* külső munkatársa, pár éve a *Felvidék.Ma* hírportál külső munkatársaként is dolgozott.

Saját kötete, a gömri és nógrádi népmesék és anekdoták gyűjteménye, *Gallértalan köpönyeg* címmel 1995-ben jelent meg a Microgramma kiadó gondozásában.

„Személyében az egyik legjobb és legfelkészültebb felvidéki magyar újságíró lávozott, akinek tudásánál csak a szakma iránti elkötelezettsége és alázata volt nagyobb. Tisztelet és korrektség jellemezte minden munkáját, szóban és írásban egyaránt. A legnehezebb, mindent és mindenkit megosztó időkben is hiteles tudott maradni politikai újságíróként. Az igazat és az igazságot kereste, önös érdek nem hajlította, az olcsó szenzáció nem érdekelt, ő csak a dolgok mögé akart látni, s azt akarta, olvasói és hallgatói is valós képet kapjanak a dolgokról.

Jóska hűséges volt és ragaszkodó. Ragaszkodott a családjához, két fiához, szülőfalujához, Dobfenekhez, ami számára a világ közepe volt. Ragaszkodott a barátaihoz, hűséges volt az eszméihez, s makacsul hitt a közösségben, melyhez tartozott, s amelynek jobb sorsáért maga is dolgozott.”

Az értő kolléganő, Molnár Judit szavait idéztem.

Bettes István emlékező írásában előbb Pascalt idézte: „Istenhez két ember jut közel: az alázatos, aki bármilyen értelmi fokon álljon is, szívesen hajt fejet, vagy pedig az, akiben elég képesség van arra, hogy meglássa az igazságot még akkor is, ha ellenére van.”

Majd így folytatta:

„Egy régesrégii munkatársamról kell, szomorú szívvel, emlékeznem.

Sokszor ködbe vész a múlt, nálam meg különösképpen, mert, egy-két kezdeti próbálkozástól eltekintve, soha naplót nem vezettem. Az jut eszembe, hogy első verseimet az *Új Ifjúságban* és az *Irodalmi Szemlében* közöltem 1978-ban, Németh Istvánnál és Varga Imrénél. Kovács Józsi később a fiatalok rovatát bízta rám, amiből a későbbiekben némi bonyodalmak és félreértések is származtak. Ugyanis olyan módszerrel válogattam a versekből és kísérőzárókból, hogyha még egy négysoros szösszenetet is közöltem bárkitől, vagyis az indulás esélyét megadtam mindenkinek. Józsitól ehhez teljesen szabad kezet kaptam. A baj csak ott volt, hogy a kezdő írogatók, pláne a költők rendkívül érzékenyek és hiú természetűek. Sokszor aztán az volt, hogy miért pont ő, ha én nem...? Ami aztán rossz vért szült, és a *Kapufa a parnasszuson* című antológia megjelenése után mutatkozott meg. Arra mindenestre büszke lehetek, hogy Csehy Zoli, Polgári Anikó és Németh Zoli zsenyéit közölhettem D. Kovács József főszerkesztőnél.

Am nehogy csak a foglalkozást emlegetsem: gyakran megfordultam Magyarbélén, különösen nyáron, mert a tóval átellenben laktam. Feleségével, Rusznák Juliannával nagyon jól kijöttem, mert velem együtt nagy Hamvas Béla-rajogó volt, és komoly bölcséleti dolgokról lehetett vele beszélgetni. Eljártunk a faluban Dolán Gyurihoz és feleségéhez, Rózsikához, ahol szintén sokat elidőztem. Meg aztán a rádióból, az üres órákat kihasználva, átugrottunk egy-egy fröccsre a zsolnai piacra, ahol a mai napig mindenféle friss csallóközi árút is lehet kapni...

Maradandó élményem az a dobfeneki családi meghívás, ahol először kóstoltam meg a bodzapálinkát, a borzapot, melyet erős, átható illata-szaga miatt magamban csak silópálinkának hívtam, ám lehet, nagyon egészséges, gyomorjavító is egyben. Így múlt az idő...

A kedves régi barátomhoz beszélhettam a rádióba akkor is, mikor már nem dolgoztam ott.

A minap furcsa álmom volt: hogy a Józsihoz hasonlóak közül egyre többen vannak, remélem, fenn a mennyországban, pl.: Kenya (Palkovics Laci), Talamon Fonzi, Dúdor Pista, Gyökeres Gyuri, Zs. Nagy Lajos is, akik leszólnak, hogy ugyan, Pista, mit próbádsz még ott lenni, abban a földi nyomorúságban, sokkal jobb itt az örökkévaló, mindent átható, életet adó és visszavető fényes ragyogásban.”

Jómagam nem csupán szellemi társat, de – a *palko-Kovács* had tagjaként – rokont is vesztettem. György dédapánk gyermekei közül Ágoston, azaz Gusztó bátya otthon maradt, György, az én számomra *Gyuri atyus* Baracára települt. (Így került a nevembe a „D” helyett a „B” betű.)

Április 24-én, vasárnap temettük el Dobfeneken. Isten Veled, Jóska!

(a szerkesztő)

Emlékkő a kitelepítetteknek Balogtamásiban

A magyar országgyűlés határozata értelmében április 12-e a Felvidékről kitelepített magyarok emléknapja. Ezen a számkra oly szomorú emlékeket idéző napon emlékkövet avattak Balogtamásiban a kitelepített balogvölgyiek tiszteletére. Nem véletlenül került az emlékkő éppen ide. Arányaiiban innen telepítettek ki legtöbb embert.

Az emlékkő felállítását a *Rákóczi Szövetségnek Homoly Erzsébet* irányításával működő *Balogvölgyi Helyi Szervezete* kezdeményezte. A megjelenteket a község polgármestere, **Gyurán Béla** köszöntötte, majd Varga Kinga tolmácsolta **Mikó István** *Csendes kis falumból* című versét.

Az emlékkövet, melyet egy kis patakocska mellett a falu központjában helyeztek el, a kitelepítésben érintett polgárok közül **Homoly Magda** és **Bán Ilonka** leplezte le. Ünnepi beszédet dr. **Rákos Loránt** kövecses-naprági református lelkész tartott. **Pósa Dénes**, a *Rákóczi Szövetség Balogvölgyi Helyi Szervezetének* alelnöke, az emlékkő ötletgazdája kiemelte, hogy az emlékkő súlya jelképesen a kitelepített családok nehéz sorsára emlékeztet. Utalt arra az elvárásunkra, hogy a szlovák állam eltörölje a kollektív bűnösség mindmáig rajtunk lévő billogát. Rámutatott, hogy az emlékkő a szülőföldön való megmaradásunkat is jelképezni hivatott. Az emlékezés koszorúját a szervezők mellett elhelyezte a *Gömöri Református Egyházmegye* képviselőjében Nt. Rákos Loránt és **Bán Zoltán** főgondnok, a *Magyar Közösség Pártja Rimaszombati Járási Elnöksége* nevében **Auxt Ferenc** járási elnök, a *Csemadok Nagybalogi Alapszervezetétől* **Pál Csaba** és **Pál Gabriella**. A megemlékezés a Himnusz közös eléneklésével ért véget.

(szerk.)

Varga Kinga, Homoly Erzsébet és Gyurán Béla
Pósa Dénes felvétele

Az emlékmű leplezése • Varga Kinga felvétele

A felavatott emlékmű • Varga Kinga felvétele

Zászlóavatás Balogiványiban

Amikor 2015. március 15-én a *Rákóczi Szövetség Balogiványi Helyi Szervezete* jelen lehetett Balogiványiban az 1848/49-es forradalom és szabadságharc emlékünnepe, elhatározták, hogy egy nemzeti zászló adományozásával fejezik ki köszönetüket.

Az elhatározást tett követte. A nemzeti ünnep alkalmából idén március 19-én került sor arra az alkalomra, amelynek keretében átadták a Rákóczi Szövetség képviselői a himzéssel díszített nemzeti zászlót. Az ünnepi istentisztelet a református templomban délután 17.00 órakor kezdődött. A vendégeket **Agócsné Galgóczy Tímea** lelkész köszöntötte. Ünnepi igehirdetéssel **Nagy Ákos Róbert**, a *Gömöri Református Egyházmegye* esperese szolgált. A kántori szolgálatot **Szókéné Orémus Zsuzsanna** végezte.

Az istentiszteletet követően fellépett a *Csillagvirág* zenekar, **Páko Mária** vezetésével, a helyi gyerekek pedig szavalatokkal szolgáltak. A rendezvény ünnepi szónoka **Kun Ferenc**, a Rákóczi Szövetség alapítótagja volt.

A zászlót az Úr asztalánál II. Rákóczi Ferenc zászlójának színeiből készített szalaggal látták el. A zászlófelvonáshoz a *Balogiványi Református Egyházközség* presbiterei, valamint **Homoly Erzsébet** és **Pósa Dé-**

A balogiványi református templom • Homoly Erzsébet felvétele

Az átadott, ill. átvett zászló előtt: Kun Ferenc, Pósa Dénes, Homoly Erzsébet, Agócs Zoltán., Galovicz Dezső, Molnár Sándor, id. Csomós Árpád. Hátul (részben takarva): Pósa László és Žilka József

Agócs-Galgóczy Timea, balogiványi ref. lelkes Homoly Erzsébet felvétele

A balogiványiak ajándékának átadása. Balról jobbra: Pósa Dénes, Szarvas Károly, Homoly Erzsébet és Fejes István Agócs-Galgóczy Timea felvétele

Balyo Tibor, Balogiványi polgármestere köszönti a vendégeket • Pósa Dénes felvétele

nes, az adományozó szervezet, a Rákóczi Szövetség Balogvölgyi Helyi Szervezetének vezetői sorakoztak fel. A zászló felvonása alatt **Šimoňák Lilianna** Pósa Lajos *A magyar zászló* című versét mondta el. Az istentisztelet a Himnusszal ért véget.

Az ünnepség szeretetvendégséggel folytatódott a kultúrházban. Köszöntőt mondott **Balyo Tibor**, a község

polgármestere. **Fejes István**, a helyi egyházközpontok zárszavában kifejezte örömét, hogy a község templomába újra visszakerülhetett a magyar nemzeti zászló, mely a balogiványi kisközségnek a megmaradását és ehhez a hit, remény, szeretet hármasszóval való tettekeszségét jelképezi.

(szerk.)

Városdíj a Gömör-Kishonti Múzeum Egyesületnek

Az idei Városnapok keretében, 2016. május 5-én ismét átadták Rimaszombatban a Városdíjakat. Idén, dr. **Olga Bodorová**, a *Gömör-Kishonti Múzeum* igazgatónöje és dr. **Korcsog Péter** pszichiáter főorvos társaságában egyesületünk is részesült ebben a rangos elismerésben.

A Díjat ünnepi képviselőtestületi ülés keretében vehették át egyesületünk képviselői, **Bodnár Mónika**, **B. Kovács István** és **Malotínská Valéria**.

Az oklevél szövege a következő:

Rimaszombat város képviselőtestülete

Városdíjat

adományoz

a Gömör-Kishonti Múzeum Egyesületnek

*a muzeális és honismereti tevékenységnek, a kulturális értékek védelmének és gyarapításásának,
a regionális és nemzeti öntudatnak, a kulturális identitásnak,
a művészeti és társadalmi-művelődési közéletet érintő kiadói tevékenységnek a fejlesztéséért,
Rimaszombat tudományos kutatásáért
és a város jóhírének terjesztéséért ilthon és külföldön.*

*JUDr. Šimko József
polgármester*

Rimaszombat, 2016. május 5-én

Emlékplakett

A Díj átadása • Gecse Attila felvétele

Malotínská Valéria • Gecse Attila felvétele

Bodnár Mónika • Gecse Attila felvétele

Fekete-Körös völgye kincsei Táj- és népismereti konferencia Tenkén

Tenke (románul Tinca) egy Bihar megyei község a Fekete-Körös völgyében, Nagyváradtól délre mintegy 40 km-re. Magyarsága az összlakosságnak csupán 10 százalékát teszi ki, akik részben reformátusok, részben római katolikusok. Maroknyi magyarsága küzd a megmaradásért, ennek érdekében hallatja hangját. Legutóbb, 2016. május 20–21-én ezt oly módon tette, hogy egy tudományos konferencia keretei között csokorba gyűjtötte a Fekete-Körös völgy kincseit.

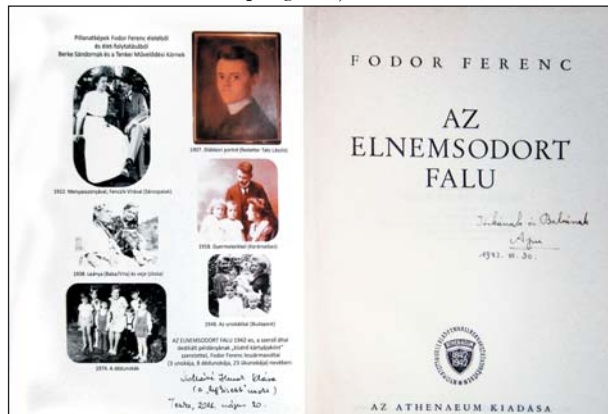
A tudományos konferencia szervezője a *Tenkei Református Egyházközség*, valamint a *Tenkei Művelődési és Honismereti Kör* volt. A kettő szorosan összefügg és nagy az átfedés, hiszen a honismereti kör vezetője, **Berke Sándor** egyúttal az egyházközség lelkipásztora is. Nem tartozik szorosan a konferencia témájához, de azért érdemes megemlíteni, hogy a Tenkei Református Egyházközség a hívek egyházi értelemben vett lelki gondozása mellett nagyon sokoldalú tevékenységet fejt ki: az egyházi tulajdonban lévő földeken gazdálkodik, idősek otthonát hozott létre és működtet, fenntartja a **Csák Kálmán** által éppen 60 évvel ezelőtt létrehozott természetrajzi gyűjteményt, ifjúsági református misszió keretei között összefogja a község és a környék fiataljait. Nem általános, hogy egy egyházközség művelődési házzal rendelkezzen, a tenkei reformátusok ilyenrel is dicsekedhetnek. A konferenciának is ez a művelődési központ adott otthont, s nemcsak az előadások helyszínéül szolgált, de a távolabbi vidékekről érkező vendégeknek a szállása is itt volt.

A kétnapos rendezvény fővédnökei **Csűry István**, a *Királyhágómelléki Református Egyházkerület* püspöke és **Bereczki Ibolya**, a szentendrei *Szabadtéri Néprajzi Múzeum* főigazgató-helyettese voltak. Mindketten személyes jelenlétükkel is megtisztelték a rendezvényt, mely a püspök úr nyitó áhítatával vette kezdetét.

Fodor Ferenc unokája átnyújtja Berke Sándor tiszteletes úrnak
Az elnemsodort falu szerző által dedikált példányát.
A szerző felvétele

A konferencián összesen 16 előadás hangzott el különböző témakörökben. Szó esett a Fekete-Körös vízrajzáról, geológiai viszonyairól, állat- és növényvilágáról, **Györffy Istvánnak** és **Bartók Bélának** a térségben 1910 tájékan végzett néprajzkutatói munkásságáról és népzene gyűjtői tevékenységéről. Előadás hangzott el a Belényesi-medence tájnyelvről, a térség népességének tárgy újrahasznosító tevékenységéről, a táj figyelemre méltó műemlékeiről (malom, tájház, templomok), irodalmi emlékeiről és jeles szülőiteiről, köztük **Fodor Ferencről**, *Az elnemsodort falu* (Tenke és a szomszédos Bélyenyér „életrajza”) írójáról és a tenkegörszéli születésű **Tóth István** költőről, akinek tiszteletére emléktáblát is avattak a résztvevők. **Meleg Vilmos** nagyváradai színművész jóvoltából gazdag betekintést kaptak a jelenlévők költői életút mellett a gazdag életműbe is. Az előadók között ott volt **Juhász András**, a *Körösvidéki Vízügyi és Környezetvédelmi Igazgatóság* szakmérnöke Gyuláról, **Gebauer Hanga**, a *Néprajzi Múzeum* etnográfusa Budapestről, **Réhon József**, a belényesi származású, de Aradon élő tanár, közíró, **Dénes László**, a Tenkéről Nagyváradra elszármazott közíró, **Domonkos László** író, újságíró Budapestről, **Vura Ferenc** várasfenesi vállalkozó és lokálpatrióta, **Dukrét Géza**, nagyváradai tanár, a *Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság* elnöke, **Benedek Csaba**, a *Damjanich János Múzeum* etnográfusa Szolnokról, **Papp János** restaurátor Nyíradonyból. Jőmagam a Fekete-Körös völgy és Bódva-völgye népességének a történelem homályába burkolódzó esetleges kapcsolatáról, ennek kutatási lehetőségeiről szoltam, illetve e téma kapcsán felmerülő gondolataimat osztottam meg a hallgatósággal. A térség több református lelkésze is aktív közreműködője volt a rendezvénynek. Voltak, akik előadást tartottak, mint **Szabó László** várasfenesi, **Boros István** belényesújlaki, **Köteles László** hegyközpályi, **Szigeti Ferenc** magyarremetei és **Filep Attila Csaba** kisnyégerfalvi lelkész. **Sebestyén László Ede** köröstárkányi lelkész záró áhítatot tartott. A konferencia programját **Szuha Sándor** fotó-

A dedikált könyv, benne a családi tablóval • A szerző felvétele

A Fekete-Körös Tenke határában • A szerző felvétele

kiállításának megnyitója, valamint az idén 90 esztendő, és a konferencián személyesen is megjelent és előadást is tartó Csák Kálmán köszöntése is színesítette. Felejthetetlen élményt jelentett a zilahi *Csuprosok* citerazenekará-

A tenkei református templom. A szomszédságában található egykori iskolaépületben van az egyházközség által fenntartott művelődési központ, mely otthont ad a Csák Kálmán által létrehozott természettudományi gyűjteménynek, s melynek tetőterében vendégszobák várták a konferencia távolról érkező vendégeit • A szerző felvétele

nak produkciója **Gáspár Attila** tanár vezetésével, akik Bartók Fekete-Körös völgyi népzenei gyűjtéseiből, valamint **Magyar Zoltán** ugyancsak e vidéken gyűjtött népmondáiból állították össze műsorukat. A zenei programot gazdagított **Markovich Judit** budapesti zenetanár hangszeres produkciója.

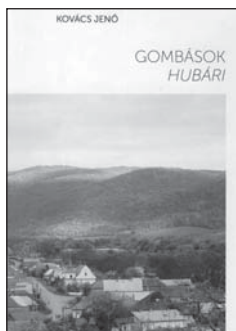
A rendezvényt jelenlétével megtisztelte Fodor Ferenc unokája és Tóth István családjának leszármazottja is. Megható pillanat volt, amikor „a legkisebb unoka” átnyújtotta Berke Sándor tiszteletesnek nagyapja elvülhetetlen munkájának egyik 1942-es, lányának és vejének (az ajándékozó szüleinek) dedikált példányát, benne egy családi tablóval.

A rendezvény számos maradandó emléke – mint a vendéglátók végtelen figyelmessége és szeretete, az esemény családias légköre, az előadók felkészültsége és lelkesedése stb. – közül egyetlen egyet szeretnék kiemelni. Az előadók egyikének, Vura Ferenc, a Várasfenesi Tájház alapítójának személye azért rendkívüli számomra, mert cége profitját közösségépítő és magyarságmegtartó tevékenységekbe fordítja vissza. Ennek kapcsán hozta létre szülőfalujában a tájházat, ugyanott felépített egy közösségi célokat szolgáló új épületkomplexumot, a *Győrffy István Táj- és Népismereti Otthont*, Nagyváradon pedig rendbe hozott egy régi pincét, melyben *Vura Vinotéka* néven borkereskedést működtet, mely az alaptevékenység mellett kulturális rendezvények otthonául is szolgál. Sok hasonló tőkeerős és a kisebbségi (de akár többségi is!) magyarság kultúrája iránt elkötelezett vállalkozóra lenne szükség!

A konferencia ötletgazdája és szakmai szervezője Vágner Szabó János, tiszaföldvári illetőségű publicista és tájkatató, az egyik előadó kifejezésével élve „Fekete-Körös völgye fogadott fia” volt. A szervezők ígérete és mindannyiunk reménye szerint a konferencián elhangzott előadások év végére könyv formában minden érdeklődő számára elérhetők lesznek.

Bodnár Mónika

Könyvről könyvre – Lapról lapra

Kovács Jenő: *Gombások / Hubári.* (Rovás, 2014. 287 o.)

Aki a könyv címéből ítélve arra gondolna, hogy gombákkal, gombagyűjtéssel kapcsolatos kézikönyvről van szó, az téved. Gombások – a jabloncaiak gúnyneve, csúfneve, megkülönböztető neve, kinek hogyan tetszik. S ez a könyv

róluk szól.

Van benne egy kis falutörténet, melyből megtudja az olvasó, hogy ez az egykor Torna vármegyei, ma a rozsnyói járáshoz tartozó kisközség több mint 600 éves múltra tekint vissza. Története sokáig szorosan összefüggött Szádvár és a szádvári uradalom sorsával. Mint ahogy az egykori szomszédos település, Derenk sorsa is. A derenkiek és a sziliceik a jabloncaikkal együtt építettek katolikus templomot 1867-ben, Jabloncán.

A kötet gerincét a faluban ismert, „régiek” által gyakran felemlegetett történetek teszik ki, melyeket a szerző meg kíván menteni az utókor számára, mert egy mára már elmúlt kor lenyomatát jelentik. Szól a határfalvakra oly jellemző csempészetéről, a vadászokról és orvvadászokról, ezzel kapcsolatosan egy, a betléri kastélyban kiállított figyelemreméltó szarvas tróféáról. Egy falu életében mindig fontos szerepet játszik a pap és a tanító. Különösen, ha ezek az értelmiségiek nemcsak a kötelező feladataikat látják el, de együtt élnek, együtt lélegeznek a faluval. Ilyen ember volt **Lenkey Barna** református lelképásztor, aki a közeli Rozsnyóról származott, s 1927-től 1963-ig volt a falu egyik legfőbb lelki támasza. Őt a görgői származású **Hanesz Sándor** követte, akire – a **Deli** tanító házaspárral együtt – szép szavakkal emlékezik a szerző. Ugyancsak megemlékezik a falu rímfaragójáról, aki minden alkalomra rögtönzött egy versikét. Ha valaki a faluban Sógort emlegette, mindenki tudta, hogy kiről van szó, hiszen mindenki ismerte őt a faluban, mint ahogy kolompgyűjteményét is. De nemcsak a „régiekről” esik szó a könyvben, hanem a szerző kortársairól is, köztük a régi osztálytársakról, valamint a jabloncai zenekarokról. Felemlegeti **Csontos Zsuzsi** történetét is, akinek nevét nem örökítették meg a jabloncai anyakönyvek egyikében sem, hiszen ezek a történetek nem egy emberről, hanem egy őzről szólnak.

A szerző természetszeretetére és kritikus szemléletmódjára, féltő odafigyelésére engednek következtetni azok az írások, melyek a falu határában felhagyott gyümölcsösökről, a költséghatékonyak nem nevezhető erdőgazdálkodásról, mezőgazdasági termelésről és a mezőgazdaság poézisének nevezett méhészetéről szólnak. Természetszeretétét és a természet iránti tiszteletét igyekezett átadni az utána jövő nemzedékeknek is, ennek érdekében társaival együtt megszervezte a legközelebbi oktatási intézmény-

ben, a szádmási magyar iskolában az Ifjú Vadászbarátok Körét.

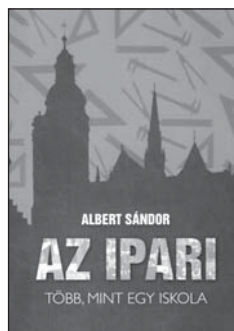
Aktív természetvédőként és vadászként számos vadászélményben volt része, ezeket sem akarta veszni hagyni. A kötet második felét ezek a vadásztörténetek teszik ki.

A kötethez térképmelléklet tartozik, valamint számos szövegek közötti fotó illusztrálja.

Amint a könyv címe is elárulja, a kiadvány kétnyelvű, párhuzamosan olvasható egymás mellett a magyar és a szlovák szöveg.

A gondos szerkesztés a szerző lányának, **Kovács Ágnesnek** a munkáját dicséri. A könyv a kassai székhelyű Rovás gondozásában jelent meg.

Bodnár Mónika

Albert Sándor: *Az Ipari. Több mint egy iskola* (Kiadó megjelölése nélkül, 2016. 242 o.)

A kassai *Gépészeti Felsőbb Ipartanoda Szakkay József* magánintézeteként 1872-ben kezdte meg működését. A 2. világháborút követő időszakban a szlovákiai magyarság egyik legfontosabb oktatási intézményévé fejlődött.

A szerző az iskola egykori diákja, tanára, majd igazgatója.

„Ez az intézet a felvidéki magyarság megmaradásának letéteményese volt. Eredményeivel kivívta a szakma elismerését itthon és külföldön.

A könyv az ipariskolának és legendás tanárainak kíván emléket állítani. Az első részben az ipariskola »hőskorát« mutatja be a szerző saját életútján keresztül.

A második részben csaknem száz öregdiák mesél arról, milyen volt iparistának lenni.

Az emlékező történeteket az összetartozás érzése, az iskola szellemiségének élménye, a tanárok iránt érzett tisztelet és szeretet hatja át.

A könyv az ipariskoláról szól, de egyben kortörténet is, hiszen bemutat egy korszakot és benne egy jelenséget – az iparistákat.

Az olvasó megtudhatja belőle, hogy mitől volt ez az intézmény »az ipari« és az »iparista« miért csak a kassai diákok jelenti.”

A könyvet az iskola egykori tanára, **Pásztó András** lektorálta, tördelőszerkesztője és borítójának tervezője **Nagy Angéla**.

(szerk.)